

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLOMOUC

Ústav ekonomie

Jan Horáček

Financování církví

Financing of Churches

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Ing. Richard Pospíšil, Ph.D.

Olomouc 2014

Prohlašuji tímto, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedené informační zdroje, které jsou uvedeny v závěrečném soupisu literatury a pramenů. Současně prohlašuji, že tištěná verze bakalářské práce se shoduje s elektronickou verzí.

Olomouc .....

Jan Horáček

Poděkování

Děkuji tímto panu doc. Ing. Richardu Pospíšilovi, Ph.D. za metodické a odborné konzultace, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce. Zároveň děkuji svým blízkým za vytvoření podmínek pro studium a za trpělivost.

Obsah

Úvod	6
1 Církev a náboženské společnosti	8
1.1 Konfesní a církevní právo	8
1.2 Prameny konfesního práva	8
1.2.1 Ústavní právo	8
1.2.2 Mezinárodní smlouvy	10
1.2.3 Konfesněprávní zákonodárství	12
1.2.4 Vnitrostátní smlouvy	12
2 Přehled církví	14
3 Poslání církví	18
3.1 Vzdělání	18
3.1.1 Církevní školy	18
3.1.2 Výuka náboženství	19
3.2 Charita	20
3.3 Ochrana kulturních památek	20
3.4 Duchovní péče	20
3.4.1 Vojenská duchovní péče	20
3.4.2 Vězeňská duchovní péče	21
3.4.3 Duchovní péče v nemocnicích a sociálních zařízeních	22
4 Historický vývoj majetku církve	23
4.1 Od 9. do 13. století	23
4.2 Od 13. do 14. století	23
4.3 Od 15. do 17. století	24
4.4 Od 17. do 18. století	24
4.5 Od 18. do 19. století	25
4.6 Československá republika (1918–1938)	25
4.7 Nacistická okupace (1939–1945)	26

4.8	Československá republika (1945–1992).....	26
4.9	Česká republika (od roku 1993)	27
5	Majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi	28
5.1	Vrácení majetku	28
5.2	Finanční náhrada	30
5.3	Majetkové narovnání z pohledu církve	33
5.4	Majetkové narovnání z pohledu státu a obcí	33
5.5	Majetkové narovnání z pohledu veřejnosti.....	33
6	Financování církví a náboženských společností.....	35
6.1	Historický pohled.....	35
6.1.1	Výnos z vlastního majetku.....	35
6.1.2	Z náhrady za sekularizovaný církevní majetek	35
6.1.3	Výnos z náboženských matic	35
6.1.4	Kongruové a dotační příspěvky od státu	36
6.1.5	Příspěvky a dary členů a příznivců církví	36
6.2	Financování v současnosti	37
6.2.1	Obecné možnosti financování církví a náboženských společností	37
6.2.2	Financování církví a náboženských společností bez majetkového narovnání	38
6.2.3	Financování v budoucnu	43
	Závěr.....	44
	Literatura a prameny	48
	Seznam grafů.....	51
	Seznam tabulek	52

Úvod

Financování církví a náboženských společností (dále CNS) je v současné době nesporně jedním z aktuálních témat. Od pádu komunistického režimu, který církev a náboženské společnosti pronásledoval, v Československu uplynulo téměř 25 let. Po dlouhých téměř 22 let zůstávala otázka tzv. „církevních restitucí“ – vypořádání mezi státem a církvemi stále nevyřešená i přes závazek z roku 1991, že se stát s církvemi vyrovná. Došlo k tomu až v roce 2012, kdy vláda České republiky v čele s premiérem Petrem Nečasem a zástupci církví a náboženských společností dospěla k vzájemné dohodě o podobě majetkového vyrovnání. Historickým okamžikem byl pak den 8. listopad 2012, kdy byl schválen nový zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Vypořádání státu s církvemi úzce souvisí s financováním církví. Protože tato otázka nebyla dlouho vyřešena, platil až do konce roku 2012 zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Přijetím nového zákona se církvím a náboženským společnostem dostalo zadostiučinění a zároveň se jim otevřely nové možnosti. Pro církev je to nový úkol a bude záležet jen na nich, jak příležitosti využijí.

Cílem mé bakalářské práce je komplexní zpracování tématu financování církví a náboženských společností v České republice. Na základě studia právních norem, odborné literatury a internetových zdrojů se pokusím o shrnutí majetkoprávních vztahů z historického hlediska až po současnost. Následně se zaměřím na analýzu současného stavu majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a na srovnání zdrojů financování církví před a po majetkovém vyrovnání. V závěru své práce se pokusím o shrnutí přínosu a rizik majetkového vyrovnání a nastínit možný scénář do budoucna, které přináší mnoho otázek.

V prvních třech kapitolách bakalářské práce se zaměřuji na církev a náboženské společnosti obecně. Nejprve se zabývám obecnou charakteristikou, kde vymezím církev a náboženské společnosti. Popíšu, na jakých základech jsou postaveny konfesněprávní vztahy se státem. Seznámíme se s církvemi a náboženskými společnostmi a podíváme se blíže na to, v jakých oblastech církev působí a co mohou nabídnout, nejen věřícím.

Ve čtvrté kapitole bakalářské práce se věnuji majetkoprávním vztahům církví v českých zemích, kde v jednotlivých etapách shrnuji, jak majetek církev nabývala, ale také kdy o majetek přišla.

V páté kapitole seznámím čtenáře podrobně se zákonem o majetkovém vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi.

V poslední, šesté kapitole se zabývám financováním církví s přihlédnutím k historické tradici. Seznámíme se o obecných možnostech financování církví a náboženských společností.

1 Círky a náboženské společnosti

Círky a náboženské společnosti jsou charakterizovány v zákoně č. 3/2002 Sb. § 3a takto:

„Pro účely tohoto zákona se rozumí církví a náboženskou společností dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování, duchovní služby a případně obecně prospěšné činnosti.“¹

1.1 Konfesní a církevní právo

„Konfesním právem se rozumí právní obor, jehož předmětem je právní úprava svobody náboženského vyznání individuální i kolektivní, vztahu státu a církví a náb. spol. a jejich působení. Naopak *církevním právem* se rozumí autonomní systém vnitřních předpisů jednotlivých církví a náb. spol. katolické a pravoslavné církve své církevní právo nazývají také *právem kanonickým*.“²

1.2 Prameny konfesního práva

K základním normám konfesního práva patří v České republice Listina základních práv a svobod. Dalším pramenem jsou mezinárodní smlouvy, které mají přednost před zákonem, a vlastní konfesněprávní zákonodárství – církevní zákon a vnitrostátní smlouvy.

1.2.1 Ústavní právo

Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku v České republice, a její principy týkající se svobody vyznání, církví a náboženských společností vytvářejí základ českého konfesního práva. Tyto principy můžeme shrnout následovně:

---

¹ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech).

² KRÍŽ, J., *Zákon o církvích a náboženských společnostech: komentář*, s. 1.

Článek 2

„(1) Stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.“³

Článek 3

„(1) Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“⁴

Článek 15

„(1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

(3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.“⁵

Článek 16

„(1) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.

(2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.

(3) Zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách.

(4) Výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.“⁶

Článek 20

„(1) Právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.“⁷

---

³ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

⁴ Tamtéž.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

1.2.2 Mezinárodní smlouvy

Také v mezinárodních smlouvách, kterými je Česká republika vázána a které obsahují konfesněprávní normy, jsou zejména následující:

➤ **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech⁸**

Článek 18

„(1) Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství. Toto právo zahrnuje v sobě svobodu vyznávat nebo přijmout náboženství nebo víru podle vlastní volby a svobodu projevat své náboženství nebo víru sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou, zachováváním obřadů a vyučováním.

(2) Nikdo nesmí být podroben donucování, které by narušovalo jeho svobodu vyznávat nebo přijmout náboženství nebo víru podle své vlastní volby.

(3) Svoboda projevat náboženství nebo víru může být podrobena pouze takovým omezením, jaká předpisuje zákon a která jsou nutná k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví nebo morálky nebo základních práv a svobod jiných.

(4) Státy, smluvní strany Paktu, se zavazují respektovat svobodu rodičů, a tam, kde je to vhodné, poručníků, zajistit náboženskou a morální výchovu svých dětí podle vlastního přesvědčení rodičů nebo poručníků.“⁹

➤ **Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁰**

Článek 9

„(1) Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.

(2) Svoboda projevat náboženské vyznání a přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“¹¹

---

⁸ Zákon č. 120/1976 Sb., o mezinárodním paktu o občanských a politických právech.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Zákon č. 209 1992 Sb., o ochraně práv a základních svobod.

¹¹ Tamtéž.

➤ Úmluva o právech dítěte¹²

Článek 2

„(1) Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců.“¹³

Článek 14

„(1) Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na svobodu myšlení, svědomí a náboženství.

(2) Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají práva a povinnosti rodičů, a v odpovídajících případech zákonných zástupců, usměrňovat dítě při výkonu jeho práva způsobem, který odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem.

(3) Svoboda projevat náboženství nebo víru může být podrobena pouze takovým omezením, jaká předepisuje zákon a která jsou nutná k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku, veřejného zdraví nebo morálky nebo základních práv a svobod jiných.“¹⁴

Článek 30

„V těch státech, v nichž existují etnické, náboženské nebo jazykové menšiny nebo osoby domorodého původu, nesmí být dítěti náležejícímu k takové menšině nebo domorodému obyvatelstvu odpíráno právo společně s příslušníky své skupiny užívat vlastní kultury, vyznávat a praktikovat své vlastní náboženství a používat svého vlastního jazyka.“¹⁵

---

¹² Zákon č. 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

➤ Smlouva mezi Českou republikou a Svatým stolcem

Jedná se o smlouvu, která dosud nebyla ratifikována. Podle Kříže to však neznamená, že by pro Českou republiku nepředstavovala mezinárodněprávní závazek.¹⁶

1.2.3 Konfesněprávní zákonodárství

Základ českého konfesního práva dává zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností.

Dalším důležitým zákonem je zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, který upravuje zmírnění některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem církvím a náboženským společnostem v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi.¹⁷

1.2.4 Vnitrostátní smlouvy

Mezi církvemi a veřejnoprávními subjekty, na vnitrostátní úrovni, jsou uzavírané různé smlouvy a dohody. Tyto dohody stanovují podmínky, předpoklady a požadavky smluvních stran. Upřesňují například maximální počet duchovních, dále stanovují, z kterých církví a kolik se může podílet na vykonávání duchovní služby v Armádě České republiky.

- Dohoda o duchovní službě mezi Vězeňskou službou České republiky a církvemi sdruženými v Ekumenické radě církví ČR a Římskokatolickou církví ze dne 7. 1. 1994
- Dohoda o spolupráci mezi Českým rozhlasem, Českou biskupskou konferencí a církvemi sdruženými v Ekumenické radě církví ČR a Římskokatolickou církví ze dne 9. 12. 1995

---

¹⁶ Srov. KŘÍŽ. J., *Zákon o církvích a náboženských společnostech: komentář*, s. 5.

¹⁷ Srov. Zákon 428/2012 § 1.

- Dohoda o duchovní službě v resortu ministerstva obrany uzavřená Ministrem obrany ČR, Ekumenickou radou církví v ČR a Českou biskupskou konferencí ze dne 3. 6. 1998
- Dohoda o spolupráci mezi Českým rozhlasem, Českou biskupskou konferencí a církvemi sdruženými v Ekumenické radě církví ČR ze dne 29. 6. 1999
- Dohoda o duchovní péči ve zdravotnictví mezi Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví v České republice ze dne 20. 11. 2006
- Deklarace shody o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem v letech 2011–2014 ze dne 12. ledna 2011
- Smlouvy o vypořádání mezi Českou republikou a jednotlivými církvemi ze dne 22. 2. 2013
- Dohoda o duchovní službě mezi Vězeňskou službou České republiky a církvemi sdruženými v Ekumenické radě církví ČR a Českou biskupskou konferencí ze dne 21. 11. 2013

2 Přehled církví

V České republice je zaregistrováno 36 církví a náboženských společností. Církev a náboženské společnosti jsou zaregistrovány podle dvou zákonů, a to: zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, uvedené v tabulce č. 1 pod číslem 1–21, a podle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, uvedené pod číslem 22–36.

Tab. 1 – Přehled registrovaných církví a náboženských společností¹⁸

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum registrace, resp.recepce (rok 1991)
1.	Apoštolská církev	___	1989
2.	Bratrská jednota baptistů	___	1951
3.	Církev adventistů sedmého dne	___	1951(1952-56 odňato)
4.	Církev bratrská	___	1951
5.	Církev československá husitská	___	1920
6.	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	___	1. 3. 1990 *
7.	Církev řeckokatolická	___	recepce z Rakouska-Uherska(1950-68 odňato)
8.	Církev římskokatolická	___	recepce z Rakouska-Uherska
9.	Českobratrská církev evangelická	___	recepce z Rakouska-Uherska
10.	Evangelická církev a. v. v ČR	___	recepce z Rakouska-Uherska
11.	Evangelická církev metodistická	___	1951
12.	Federace židovských obcí v ČR	___	recepce z Rakouska-Uherska
13.	Jednota bratrská	___	recepce z Rakouska-Uherska
14.	Křesťanské sbory	___	1956
15.	Luterská evangelická církev a. v. v ČR	19. 1. 1995(č.j. 360/95)	19.1.1995
16.	Náboženská společnost českých unitářů	___	1930

¹⁸ Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Církev a náboženské společnosti: Data registrace církví a náboženských společností a svazů církví a náboženských společností* [online]. [cit. 2014-06-22]. Dostupné z:

<http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-a-svazu-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-11263/>

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum registrace
17.	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	1. 9. 1993(č.j. 8475/1993)	1.9.1993
18.	Novoapoštolská církev	—	1956
19.	Pravoslavná církev v českých zemích	—	recepce z Rakouska-Uherska
20.	Slezská církev evangelická a. v.	—	recepce z Rakouska-Uherska
21.	Starokatolická církev v ČR	—	recepce z Rakouska-Uherska
22.	Církev Křesťanská společenství	19. 6. 2002(č.j. 4563/2002-22)	20.6.2002
23.	Obec křesťanů v České republice	3. 9. 2002(č.j. 8213/2002-23)	4. 9. 2002
24.	Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna	21.11.2002(č.j. 11830/2002-24)	21.11.2002
25.	Česká hinduistická náboženská společnost	25.11.2002(č.j. 11597/2002-25)	25.11.2002
26.	Ústředí muslimských obcí	30. 8. 2004(k č.j. 4874/2004)	17.9.2004
27.	Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice	2. 5. 2007(k č.j. 15996/2006)	26.5.2007
28.	Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	16. 5. 2007(k č.j. 12449/2006 OC)	8.6.2007
29.	Višva Nirmala Dharma	25. 6. 2007(č.j. 13654/2006)	14.7.2007
30.	Církev živého Boha	27. 11. 2007(k č.j. 8009/2007)	15.12.2007
31.	Církev Nová naděje	12. 8. 2009(č.j. MK 5577/2009 OC)	3.9.2009
32.	Církev Slovo života	15.7. 2010 č.j. MK 11623/2010 OC	6.8.2010
33.	Církev víry	30.4. 2012 č.j. MK 24865/2012 OC	22.5.2012
34.	Církev Svatého Řehoře Osvětitel	6. 3. 2013 č.j. MK 12485/2013 OC	27.3.2013
35.	Armáda spásy	4. 9. 2013 č.j. MK 40633/2013	25.9.2013
36.	Církev Nový Život	3. 10. 2013, č.j. MK 39252/2013 OC	25.10.2013

* registrace na základě usnesení vlády ČR ze dne 21. 2. 1990 č. 51. 2.

Z uvedené tabulky č. 1 vidíme, že postupně přibývají nové církve a náboženské společnosti.

Tab. 2 – Přehled počtu věřících hlásících se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem¹⁹

Č.	Název registrované církve a náboženské společnosti	Počty věřících		
		sčítání lidu		
	rok	1991	2001	2011
1.	Apoštolská církev	1 485	4 584	4 930
2.	Bratrská jednota baptistů	2 544	3 641	3 208
3.	Církev adventistů sedmého dne	7 674	9 787	7 391
4.	Církev bratrská	2 759	9 971	10 865
5.	Církev československá husitská	178 036	99 356	39 229
6.	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	odhad 300 - 700	1 375	923
7.	Církev řeckokatolická	7 030	7 704	9 883
8.	Církev římskokatolická	4 021 385	2 748 918	1 082 463
9.	Československá církev evangelická	203 996	117 540	51 858
10.	Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	4 151	14 914	6 632
11.	Evangelická církev metodistická	2 855	2 705	1 949
12.	Federace židovských obcí v České republice	1 292	1 527	1 129
13.	Jednota bratrská	2 385	3 443	2 152
14.	Křesťanské sbory	3 017	6 955	3 450
15.	Luterská evangelická církev a.v. v České republice	dle reg. 10 000	5 420	2 589
16.	Náboženská společnost českých unitářů	365	302	155
17.	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	14 575	23 260	13 069
18.	Novoapoštolská církev v České republice	427	451	96
19.	Pravoslavná církev v českých zemích	19 354	23 053	20 533
20.	Slezská církev evangelická augsburského vyznání	33 130	14 038	8 158
21.	Starokatolická církev v České republice	2 255	1 614	1 730
22.	Církev Křesťanská společenství			9 377
23.	Obec křesťanů v České republice			883
24.	Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna			673
25.	Česká hinduistická náboženská společnost			427
			3 100 558	1 283 752
	+ ostatní a nepřesně vložené		197 742	110 003
	Celkem	4 519 415	3 298 300	1 393 755

¹⁹ Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/82002D3491/\\$File/1702201401.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/82002D3491/$File/1702201401.pdf)

Z tabulky č. 2 na s. 16 je zřejmé že, počet věřících hlásících se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem klesá. V letech 1991 a 2001 byl údaj o vyznání povinný, zatímco v roce 2011 byl údaj o vyznání jen dobrovolný, a proto toto srovnání není přesné.

V roce 2011 také 705 368²⁰ občanů uvedlo, že jsou věřící, ale nehlásí se k žádné církvi nebo náboženské společnosti.

---

²⁰ Srov. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/82002D3491/\\$File/1702201401.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/82002D3491/$File/1702201401.pdf)

3 Poslání církvi

Jaká je úloha církvi v dnešní moderní době a je vůbec potřeba? Poslání církve je v první řadě hlásat evangelium a svědčit o Kristu. V evangeliu podle Marka stojí: „A řekl jim: Jděte do celého světa a kaďte evangelium všemu stvoření.“²¹ Církev slaví liturgii. Liturgie je kultovní připomínkou Kristovy smrti a zmrtvýchvstání. Cílem liturgie je oslava Boha a spása člověka. Nedílnou součástí života církve je pomoc potřebným. Církev zakládá zdravotnická zařízení, poskytuje sociální služby a pomáhá prostřednictvím charity. Církev vzdělává, je zřizovatelem několika škol na všech úrovních vzdělávání. Dále se věnuje duchovní službě v armádě, ve věznicích a nemocničních a sociálních zařízeních.

Dle mého názoru má církev nezastupitelnou roli i v našem ateistickém státě, kde jak můžeme vidět z tabulky č. 2, s. 16 počet věřících hlásících se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem klesá. Církev je také nositelem morálních hodnot. Církev není jen pro věřící, ale také pro širokou veřejnost. Podívejme se blíže na služby církve, které jsou nabízeny široké veřejnosti.

3.1 Vzdělání

Církev bere vzdělávání dětí, mládeže i dospělých jako službu pro budoucí generace, která obohacuje jak církev, tak i celou společnost. Církevní vzdělávání můžeme rozdělit na církevní školy a výuku náboženství.

3.1.1 Církevní školy

Podle církevního zákona č. 3/2002 Sb. a podle školského zákona č. 561/2004 Sb. jsou církve oprávněny zřizovat církevní školy. Vzdělání získané na církevních školách je rovnocenné vzdělání získanému na školách zřízených státem. Církev je zřizovatelem celé řady církevních škol na všech vzdělávacích úrovních:

- mateřské školy,
- základní školy,
- gymnázia,
- střední školy,
- vyšší odborné školy,
- školská zařízení a střediska volného času,
- teologické fakulty a semináře.

---

²¹ Bible: Písmo svaté Starého a Nového Zákona, Mk, 16, 15.

V České republice je celkem 140 škol a školských zařízení. Nejvíce jich zřizuje římskokatolická církev, které patří celkem 104 škol a školských zařízení. Z toho 25 mateřských škol, 23 základních škol, 18 gymnázií, 13 středních škol, 6 vyšších odborných škol a 19 školských zařízení a center volného času. Českobratrská církev evangelická má celkem 16 škol a školských zařízení a ostatním zřizovatelům náleží 20 škol a školských zařízení.²²

Teologie se vyučuje na pěti teologických fakultách a dvou seminářích. Teologické fakulty jsou součástí univerzit.

Univerzita Karlova v Praze má tři teologické fakulty:

- Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy,
- Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy,
- Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy.

Na Univerzitě Palackého v Olomouci je:

- Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého.

A na Jihočeské Univerzitě v Českých Budějovicích je:

- Teologická fakulta Jihočeské Univerzity.

Kněžský seminář, který slouží k formaci a výchově budoucích kněží, klade důraz na přípravu lidskou, duchovní a pastorační. V České republice jsou dva semináře. První Arcibiskupský seminář je v Praze a ten druhý Arcibiskupský seminář je v Olomouci.

3.1.2 Výuka náboženství

Náboženské vzdělání je důležité jak pro věřící, tak i pro nevěřící. Podle mě by si každý měl projít nějakou výukou náboženství. Na základních a středních školách je náboženství vyučováno formou nepovinného předmětu.

Například katolická církev ve své výroční zprávě z roku 2012 zveřejnila, že výuku náboženství navštěvovalo celkem 39 338 žáků a studentů a dalších cca 16 500 dětí a mládeže navštěvuje výuku náboženství na farách.²³

---

²² Církevní školství. [online]. [cit. 2014-05-23]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly>

²³ Srov. Výroční zpráva Církve římskokatolické za rok 2012. [online]. [cit. 2014-05-23]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-v-cr/ceska-biskupska-konference/vyrocní-zpravy/>

3.2 Charita

Významnou službou církve je charita – pomoc potřebným a skupinám na okraji společnosti. Jsou to zejména služby v oblasti sociální, zdravotní a humanitární. V sociální oblasti je to celá řada služeb, ošetrovatelská služba, pečovatelská služba, denní a týdenní stacionáře, domovy pro seniory se zdravotním postižením, domovy pro seniory, chráněné bydlení atd. V oblasti zdravotnických zařízení je to především provozování hospiců. Hospic je zdravotnické zařízení zaměřené na paliativní péči. Poskytuje péči zejména nevyléčitelně nemocným pacientům. Humanitární pomoc je zaměřena na lidi, kteří jsou zasaženi přírodní katastrofou, v posledních letech u nás zejména povodněmi.

3.3 Ochrana kulturních památek

Církev má ve svém vlastnictví mnoho kulturních památek. Architektura představuje největší podíl na památkách a nepatří k ní jen kostely. Péče o stovky let starou architekturu je velice složitá a nákladná. V dnešní moderní době můžeme stále obdivovat řemeslnou zdatnost našich předků. Další významnou část představují umělecká díla, která zdobí kostely. Nejvýznamnější díla pak jsou umístěna v muzeích a přístupná široké veřejnosti.

3.4 Duchovní péče

Duchovní péče je jedním z poslání církve. V širším slova smyslu můžeme duchovní péči chápat jako rozhovor mezi duchovním a potřebným. Je to známka toho, že církev chce být otevřená a poskytovat duchovní službu, nejen věřícím lidem. Speciální duchovní služba je zavedena v Armádě ČR, věznicích ČR a v nemocnicích a sociálních zařízeních.

3.4.1 Vojenská duchovní péče

První vojenský kaplan v Armádě České republiky začal působit v české jednotce IFOR/SFOR v Bosně a Hercegovině v roce 1996. V roce 1998 byla podepsána dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí.

Duchovní služba vznikla v Armádě České republiky ke dni 22. června 1998, kdy nabyl účinnosti rozkaz ministra obrany České republiky Michala Lobkowicze č. 19. ze dne 3. června 1998.

Úkolem Duchovní služby AČR je zejména:

- „podporovat velitele všech stupňů v jejich odpovědnosti za naplňování a ochranu lidského rozměru života každého vojáka v činné službě a občanského zaměstnance;
- nabízet pomoc při řešení osobních krizí i těžkostí, které vznikají v pracovním, osobním a rodinném životě pracovníků resortu Ministerstva obrany;
- přispívat k rozvíjení a prohlubování demokratických tradic evropské kultury v resortu Ministerstva obrany;
- vytvářet podmínky pro naplňování ústavně zaručených lidských práv, která souvisejí se svobodou vyznání pro pracovníky resortu Ministerstva obrany ve všech situacích spojených s plněním jejich služebních a pracovních povinností.“²⁴

V současné době působí v Armádě ČR 27 vojenských kaplanů ze 7 křesťanských církví. Vojenští kaplani se stali normální součástí života armády, a to jak armády v mírové situaci České republiky, tak v podmínkách zahraničních misí.

3.4.2 Vězeňská duchovní péče

Vězeňská služba ČR existuje od roku 1994, kdy byla podepsána dohoda o duchovní službě mezi Vězeňskou službou České republiky a církvemi sdruženými v Ekumenické radě církví ČR a Římskokatolickou církví. V roce 2013 byla uzavřena další dohoda o duchovní službě ve vězeňství mezi Vězeňskou službou ČR, Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví.

Ve věznicích i vazebních věznicích jsou poskytovány duchovní služby ve smyslu zákonných předpisů. Zajišťují je profesionální duchovní – vězeňští kaplani i dobrovolní duchovní. Duchovní služba je v českých věznicích zásadně ekumenická a mohou se

---

²⁴ Armáda České republiky. *Duchovní služba v AČR*. [online]. [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/duchovni-sluzba-v-acr-64633/>

na ní podílet všechny církve, které jsou v České republice registrovány s právem služby ve věznicích. Níže jsou uvedeny základní informace.

V současnosti pracuje ve 23 věznicích a vazebních věznicích 34 vězeňských kaplanů. Kaplani se podílejí na organizování a realizaci duchovní služby a také se podílejí na vytváření výchovných programů.²⁵

Jak uvedl po podpisu dohody generální ředitel VS ČR Petr Dohnal: „Vězeňská duchovenská služba se za 15 let své existence plně etablovala. Nedovedu si dnes bez ní vězeňskou službu představit. Kaplani odvádějí bravurní práci. Vězněným pomáhají uvědomit si, co spáchali, a dopomáhají jim tak k tomu stát se lepšími lidmi. Za to jim patří dík.“²⁶

3.4.3 Duchovní péče v nemocnicích a sociálních zařízeních

Neméně důležitá je duchovní služba v nemocnicích a sociálních zařízeních. Vždyť jedním z poslání církví je pomáhat bližním, rozdávat lásku. Nemocní lidé si často potřebují popovídat, sdělit své obtíže a starosti. Zdravotní personál nemá tolik času, aby se věnoval pacientům po duchovní stránce. A proto je zde prostor pro duchovní službu.

Dne 20. 11. 2006 byla podepsána dohoda mezi Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví v České republice.

---

²⁵Srov. Vězeňská služba České republiky. *Duchovní služba*. [online]. [cit. 2014-05-27]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/duchovni-sluzba-1287/zakladni-informace/english-summary-prison-pastoral-care-6573>

²⁶ Česká biskupská konference. *Podpis dohody o duchovní službě*. [online]. [cit. 2014-05-27]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/podpis-dohody-o-duchovni-sluzbe-ve-vezenstvi/>

4 Historický vývoj majetku církve

Stejně jako církev samotná prošla vývojem, i církevní majetek se utvářel po staletí. V následující kapitole bych chtěl shrnout vývoj majetku v Českých zemích od 9. století až po současnost. Z historického hlediska lze vývoj církevního majetku rozdělit do několika vývojových etap, jejichž výčet je následuje níže:

4.1 Od 9. do 13. století

Ve Velkomoravské říši a v raně středověkém českém státě byly kostely a fary budovány panovníky a později i šlechtou a městy. Podle germánského práva se uplatňovala zásada, že budova patří majiteli pozemku. Majitelé financovali investiční i provozní náklady a hmotně zabezpečovali duchovní z desátků. Jedna čtvrtina desátku náležela biskupovi a zbylé tři čtvrtiny zůstaly majiteli církevní stavby na údržbu a vydržování kněze a personálu kostela.²⁷

Na přelomu 12. a 13. století se začal uvolňovat vlastnický vztah k farám a kostelům, kdy se původní majitelé vzdávali vlastnického práva a uznávali svůj vztah ke stavbám za patronátní. Přejedání na patronátní právo se u nás prosadil ve 13. století ujednáním historické dohody mezi státem a církví na rakouské hoře Schatzbergu dne 2. července roku 1221. Od této historické dohody se v zemských deskách objevuje církev jako vlastník svých nemovitostí.²⁸

4.2 Od 13. do 14. století

Od roku 1204, kdy byli čeští panovníci dědičnými králi, česká země bohatla a s ní i církev. Za dob císaře a krále Karla IV. měla církev ve vlastnictví třetinu půdy. Tato skutečnost se odrazila v bohaté stavební činnosti, ale také v narůstající vlně závisti. V roce 1378 v církvi vypuklo schisma, které vedlo k husitským bouřím a válkám. Za husitských válek bylo vypáleno a vypleněno asi 170 klášterů, několik set kostelů a movité umělecké památky byly zničeny. Církevní pole a lesy si rozebrala šlechta a města.²⁹

---

²⁷ Srov. KALNÝ, M. *Církevní majetek a restituce*. [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/studie-oi-c-7-cirkevni-majetek-a-restituce/>

²⁸ Srov. tamtéž.

²⁹ Srov. tamtéž.

4.3 Od 15. do 17. století

Po husitských válkách se majetkové poměry církve na Moravě tak drasticky nezměnily. Na Moravě církvi zůstalo v držení asi 10 % dnešního půdního fondu ČR ve srovnání s 30 % před husitskými válkami. V Čechách zůstaly církvi jen majetky v krajích, kde se udržela katolická šlechta a města. Pražské arcibiskupství bylo dlouho neobsazené. Ani klášterům se nevedlo dobře, a proto král Ferdinand I. roku 1562 dal pražskému arcibiskupovi roční důchod 14 000 kop míšenských grošů na zlepšení ekonomické situace v Čechách.³⁰

4.4 Od 17. do 18. století

Roku 1624 prohlásil Ferdinand II. katolické náboženství za jediné státem povolené v Čechách, podle zásady „Cuius regio, eius religio“ („Čí kraj, toho i náboženství“).³¹

Vítězství Habsburků na Bílé hoře dávalo církevním představitelům naději na restituci majetku ztraceného za husitských válek.³²

„Po roce 1620 požádala katolická církev panovníka o vydání veškerého nemovitého majetku, ztraceného v období husitských válek. Císař Ferdinand II. její požadavek odmítl, následně pak roku 1630 uzavřel s papežem Urbanem VIII. konkordát, jímž se stát zavázal odvádět církvi část spotřební daně ze soli (15 krejcarů z každé bečky soli z dovozu do země) pražskému arcibiskupství na podporu činnosti katolické církve v Čechách (nikoli na Moravě). Církev se na druhou stranu vzdala svých restitučních nároků.“³³

---

³⁰ Srov. KALNÝ, M. *Církevní majetek a restituce*. [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/studie-oi-c-7-cirkevni-majetek-a-restituce/>

³¹ Srov. tamtéž.

³² Srov. tamtéž.

³³ Ministerstvo kultury ČR. *Círky a náboženské společnosti. Majetkové narovnání s církvemi náboženskými společnostmi*. [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirky-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/vlastnicke-pravo-cirkevi-a-nabozenskych-spolecnosti-123127/>

4.5 Od 18. do 19. století

„K výraznému omezování církve v majetkových záležitostech docházelo od počátku 18. století v souvislosti s opakujícími se krizemi státních financí. Tak již císař Karel VI. zakázal roku 1723 církevním institucím nabývat nové nemovitosti.“³⁴

Za vlády Marie Terezie bylo klášterní i diecézní jmění dáno pod státní dozor. Jmění církevních nadací bylo převedeno ve prospěch armády a školství a zádušní jmění bylo zatíženo kontribucí – státní daní.³⁵

Císař Josef II. roku 1781 nechal zrušit všechny kláštery, které se nezabývaly vzděláváním, vědeckou činností, zdravotnictvím nebo charitou. To se dotklo více jak poloviny klášterů, v Čechách jich bylo tohoto roku zrušeno 71.³⁶

Majetek zrušených klášterů byl převeden do zemských náboženských fondů, též nazývaných jako náboženské matice. Z fondů se financovaly potřeby církve a také nové farnosti, kterých bylo díky náboženským zemským fondům v Čechách zřízeno na 250.³⁷

4.6 Československá republika (1918–1938)

Roku 1919 byla provedena pozemková reforma s cílem odejmout část velkostatků velkým pozemkovým vlastníkům a rozdělit tuto půdu bezzemkům. Tato reforma prováděná podle záborového zákona č. 215/1919 Sb. snížila pozemkový fond o 36 975 ha, tedy 16 % církevní půdy.³⁸

---

³⁴ TRETERA, J. R., *Stát a církev v české republice*, s. 19.

³⁵ Srov. TRETERA, J. R., *Stát a církev v české republice*, s. 19.

³⁶ Srov. KALNÝ, M. *Církevní majetek a restituce*. [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/studie-oi-c-7-cirkevni-majetek-a-restituce/>

³⁷ Srov. TRETERA, J. R., *Stát a církev v české republice* s. 24.

³⁸ Srov. KALNÝ, M. *Církevní majetek a restituce*. [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/studie-oi-c-7-cirkevni-majetek-a-restituce/>

4.7 Nacistická okupace (1939–1945)

„Perzekuce z částečně rasových a částečně ideologických důvodů se obrátila proti židovským náboženským obcím, počínající restrikcemi proti jejím příslušníkům a vrcholící vyhlazením drtivé většiny z nich. Pochopitelně stranou nezůstal ani majetek této náboženské společnosti; postiženy byly i jiné církve a náboženské společnosti, zejména některé katolické řády a kongregace.“³⁹

4.8 Československá republika (1945–1992)

„Stále sílící moc komunistické ideologie vyústila ve faktickou likvidaci hospodářské základny života církví, zejména Katolické církve, a to na základě zákona č. 142/1947 Sb. z a n., o revizi první pozemkové reformy a zákona č. 46/1948 Sb. z a n., o nové pozemkové reformě, podle kterého bylo možno zasáhnout i pod stanovenou maximální výměru 50 ha.“⁴⁰ Církví po této reformě zůstaly jen kostely, fary a drobné zahrady do 1 ha. I když oba zákony ustanovovaly finanční náhrady za vyvlastněný majetek, církev žádnou náhradu nedostala a stát přišel k církevnímu majetku zadarmo.⁴¹

Protože církev byla zbavena ekonomické základny, stát přijal zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Tím si stát vynutil a zajistil dozor nad církevním majetkem i nad duchovními.⁴²

V roce 1950 následovalo další tažení proti církvi. Nejdříve bylo internováno 2 200 řeholníků a později i 10 000 řeholnic a stát se zmocnil asi 850 klášterních objektů.⁴³

Po pádu totalitního režimu, bylo jasné, že se bude muset hledat nový model financování církví, který bude splňovat demokratické principy.

Nejpostiženější skupinou, která čelila největším perzekucím ze strany komunistického režimu, byly mužské a ženské řeholní řády a kongregace. Komunistický režim nevratně naboural život řeholních řádů. Nejdříve zabavením

---

³⁹ VALEŠ, V., *Církevní restituce po roce 1989*, s. 11.

⁴⁰ TRETERA, J. R., *Stát a církve v české republice*, s. 45.

⁴¹ Srov. KALNÝ, M. *Církevní majetek a restituce*. [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/studie-oi-c-7-cirkevni-majetek-a-restituce/>

⁴² Srov. tamtéž.

⁴³ Srov. tamtéž.

klášterů a dalších objektů a následně omezením styku s veřejností. Většinu obyvatel klášterů deportoval do internačních táborů, táborů nucených prací nebo je uvěznil. Aby mohly řeholní řády vytvořit komunity a zahájit svou činnost, bylo nutné, aby jim byly vráceny zabavené kláštery. V roce 1990 bylo výčtovým zákonem č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, řeholním řádům a kongregacím vráceno v České republice 57 klášterů. V následujícím roce 1991 byl zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, novelizován zákonem č. 338/1991 Sb., kterým bylo obnoveno vlastnické právo řeholních řádů a kongregací v České republice k dalším 113 klášterním objektům. Celkový počet navrácených objektů znázorňuje tabulka č. 3.⁴⁴

Tab. 3 – Přehled vrácených klášterů a klášterních objektů⁴⁵

	ČSFR			ČR			SR		
	mužské	ženské	obojí	mužské	ženské	obojí	mužské	ženské	obojí
ze zákona 298/1990	46	26	72	35	22	57	11	4	15
ze zákona 338/1992	79	114	193	51	62	113	28	52	80
celkem	125	140	265	86	84	170	39	56	95

4.9 Česká republika (od roku 1993)

Od vzniku samostatné České republiky se nedařilo vládě a církvím nalézt společnou cestu k vyřešení církevních restitucí.

Světlou výjimkou byl zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem. Tento zákon přiznal bezúplatný převod majetku na Federaci židovských obcí v České republice.⁴⁶

Ani v roce 2008, kdy se otázkou majetkového narovnání zabývala vláda Miroslava Topolánka, vypracovaný návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi neprošel sněmovnou.

K tomu došlo až 8. listopadu 2012, kdy byl schválen zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

⁴⁴ Srov. TRETERA, J. R., *Stát a církev v české republice*, s. 125.

⁴⁵ Zdroj: TRETERA, J. R., *Stát a církev v České republice*, s. 125.

⁴⁶ Srov. VALEŠ, V., *Církevní restituce po roce 1989* s. 47

5 Majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Po pádu totalitního režimu v Československu zůstala otázka církevních restitucí a s ním i financování církví na dlouhou řadu let stále otevřena. K významnému posunu došlo až v roce 2012, kdy byl 8. listopadu schválen návrh zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Majetkové vyrovnání je stále aktuálním tématem i po roce a půl od nabytí zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Navracení majetku probíhá pomalu.

Zákon počítá s navrácením majetku o celkové hodnotě 134 miliard korun. 75 miliard korun vydáním movitého a nemovitého majetku, který odpovídá 56 % tzv. původního majetku, který byl církvím zabaven v období mezi 25. únorem 1948 a 1. lednem 1990, a částkou 59 miliard korun v rámci finančních náhrad za majetek, který není možné vrátit.

5.1 Vrácení majetku

Jaký majetek se vrací? Církvím bude vydán majetek, který je pouze ve vlastnictví českého státu. To je majetek, který nyní spravuje „povinná osoba“ podle § 4 zákona 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, kterou je:

- a) Pozemkový fond ČR,
- b) Lesy ČR,
- c) stát, za který jedná příslušná organizační složka státu,
- d) státní příspěvková organizace, státní fond státní podnik a jiná státní organizace.

Církev a náboženské společnosti měly od nabytí účinnosti zákona jeden rok na to, aby podaly výzvy k vrácení majetku. Tato lhůta skončila dne 31. 12. 2013. Pozemkový fond ke dni 19. 6. 2014 evidoval celkem 5792 výzev k vydání majetku, které se týkají 117 308 pozemků a 1 865 staveb.⁴⁷

---

⁴⁷ Srov. Státní pozemkový fond. *Církevní restituce. Informace o podaných výzvách a dohodách.* [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://www.pfcr.cz/spucr/page.aspx?KategorieID=10901>

Současná situace s vydáváním majetku

Úřady nestíhají půlroční lhůtu k uzavírání dohod o vydání majetku, kterou stanovuje zákon.

Celkovou situaci můžeme pozorovat na příkladu Lesů ČR, které evidují ke dni 12. 6. 2014 celkem 2 046 výzev k vydání majetku, ve kterých oprávněné osoby uplatnily požadavky na vydání 46 989 pozemků a 1 390 staveb. Z toho je uzavřeno s oprávněnými osobami 298 dohod o vydání nárokovaného majetku v rozsahu 4 729 pozemků o celkové výměře 20 309 ha a 29 staveb, ale předáno je celkem 248 pozemků o celkové výměře 929 ha a 3 stavby.⁴⁸

Podobně tak na tom je i Státní pozemkový úřad, který eviduje ke dni 19. 6. 2014 celkem 3 232 výzev k vydání majetku, ve kterých oprávněné osoby uplatnily požadavky na vydání 67 045 pozemků a 421 staveb. Z toho je uzavřeno s oprávněnými osobami 376 dohod o vydání nárokovaného majetku v rozsahu 4 468 pozemků a 14 budov.⁴⁹

K problémům současné situace se pro MF Dnes z 2. 6. 2014 vyjádřil místopředseda vlády a předseda KDU-ČSL Pavel Bělobrádek. Dle jeho názoru mohou za zdržení restitucí předchozí vlády, jež propustily nezbytné úředníky. Pozemkový fond má posílit 130 zaměstnanců, přitom jich loni 300 propustil⁵⁰

---

⁴⁸Srov. Lesy České republiky. *Aktuální informace o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi*. [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://www.lesycr.cz/onas/aktuality/Stranky/aktualni-informace-o-majetkovem-vyrovnani-s-cirkvemi-a-nabozenskyimi-spolecnostmi.aspx>

⁴⁹ Srov. Státní pozemkový fond. *Církevní restituce. Informace o podaných výzvách a dohodách*. [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://www.pfcr.cz/spucr/page.aspx?KategorieID=10901>

⁵⁰ Švec, P., *Restituce vážnou, úřady nestíhají pátrat*, Mladá fronta Dnes, 2. 6. 2014, s. 1.

5.2 Finanční náhrada

Od roku 2013 bude dotčeným církvím a náboženským společnostem, které uzavřely se státem smlouvu o vypořádání, ze státního rozpočtu vyplácena finanční náhrada dle § 15 zákona č. 428/2012 Sb., a to ve 30 po sobě jdoucích splátkách. V tabulce č. 4 uvádím rozdělení finanční náhrady jednotlivým církvím.

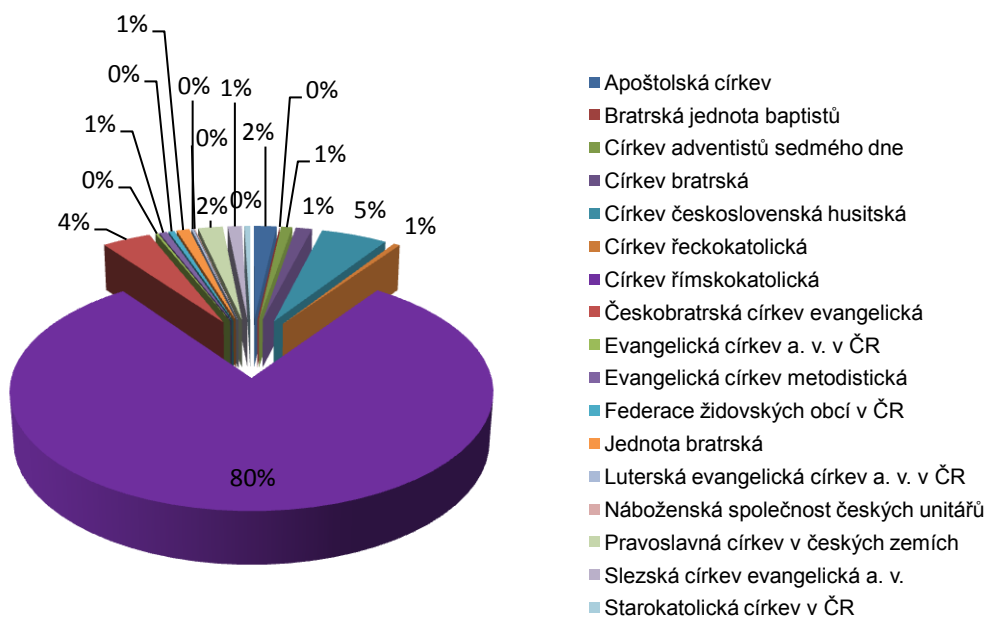
Tab. 4 – Přehled výše finančních náhrad jednotlivým CNS⁵¹

	Název církve, náboženské společnosti	Finanční náhrada
a	Apoštolská církev	1 056 336 374,00 Kč
b	Bratrská jednota baptistů	227 862 069,00 Kč
c	Církev adventistů sedmého dne	520 827 586,00 Kč
d	Církev bratrská	761 051 303,00 Kč
e	Církev československá husitská	3 085 312 000,00 Kč
f	Církev řeckokatolická	298 933 257,00 Kč
g	Církev římskokatolická	47 200 000 000,00 Kč
h	Českobratrská církev evangelická	2 266 593 186,00 Kč
i	Evangelická církev a. v. v ČR	118 506 407,00 Kč
j	Evangelická církev metodistická	367 634 208,00 Kč
k	Federace židovských obcí v ČR	272 064 153,00 Kč
l	Jednota bratrská	601 707 065,00 Kč
m	Luterská evangelická církev a. v. v ČR	113 828 334,00 Kč
n	Náboženská společnost českých unitářů	35 999 874,00 Kč
o	Pravoslavná církev v českých zemích	1 146 511 242,00 Kč
p	Slezská církev evangelická a. v.	654 093 059,00 Kč
r	Starokatolická církev v ČR	272 739 910,00 Kč
	Celkem	59 000 000 027,00 Kč
	Odmítnutá náhrada Bratrské jednoty baptistů	- 227 862 069,00 Kč
	Celkem	58 772 137 958,00 Kč
	Roční splátka	1 959 071 265,27 Kč

⁵¹ Zdroj: Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi). (vlastní zpracování).

Pro názornější zobrazení se podívejme na procentuální rozdělení finanční náhrady. Z grafu 1 je vidět, že největší, 80% podíl připadne Římskokatolické církvi, 5% podíl církvi Československé husitské, 4% podíl církvi Českobratrské evangelické a na ostatní církve zbývá 11% podíl.

Graf 1 – Procentuální rozdělení finanční náhrady jednotlivým CNS⁵²

Bratrská jednota baptistů

Jediná Bratrská jednota baptistů se rozhodla neuzavřít se státem smlouvu a tím odmítla finanční náhradu v celkové výši necelých 228 miliónů korun.

Podle zprávy, kterou uveřejnil Výkonný výbor Bratrské jednoty baptistů, došlo k tomuto rozhodnutí na základě hlasování delegátů pověřených mandátem z jednotlivých sborů.⁵³

⁵² Zdroj: Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi). (vlastní zpracování).

⁵³ Srov. Bratrská jednota Baptistů. [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://www.bjb.cz/novinky/ze-zivota-bjb/575-2013-05-13-16-34-41>

Po dobu 17 let od nabytí účinnosti zákona – „tzv. přechodné období“ – mají dotčené církve a náboženské společnosti nárok na příspěvek na podporu činnosti podle § 17 zákona č. 428/2012 Sb. V prvních třech letech přechodného období je příspěvek vyplácen v plné výši, od čtvrtého roku se jeho výše každoročně snižuje o 5 % výchozí částky. V následující tabulce č. 5 jsou uvedeny konkrétní částky, které církve a náboženské společnosti obdrží.

Tab. 5 – Příspěvek na financování církví v letech 2013 - 2029⁵⁴

Rok	Období	Finanční příspěvek CNS celkem
1.	2013	1 444 753 000,00 Kč
2.	2014	1 444 753 000,00 Kč
3.	2015	1 444 753 000,00 Kč
4.	2016	1 372 515 350,00 Kč
5.	2017	1 300 277 700,00 Kč
6.	2018	1 228 040 050,00 Kč
7.	2019	1 155 802 400,00 Kč
8.	2020	1 083 564 750,00 Kč
9.	2021	1 011 327 100,00 Kč
10.	2022	939 089 450,00 Kč
11.	2023	866 851 800,00 Kč
12.	2024	794 614 150,00 Kč
13.	2025	722 376 500,00 Kč
14.	2026	650 138 850,00 Kč
15.	2027	577 901 200,00 Kč
16.	2028	505 663 550,00 Kč
17.	2029	433 425 900,00 Kč

⁵⁴ Srov. Zákon č. 428/12 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi). (vlastní zpracování)

5.3 Majetkové narovnání z pohledu církve

Církev v první řadě budou materiálně nezávislé na státu, budou hospodařit se svým majetkem, za který ponесou plnou zodpovědnost. Bude v jejich zájmu se o svůj majetek dobře postarat. Od roku 2043 nebudou již odkázány na prostředky daňových poplatníků.

5.4 Majetkové narovnání z pohledu státu a obcí

Stát od roku 2043 nebude zatížen výdaji na církev a náboženské společnosti. Naopak církev budou do státní pokladny platit daň z nemovitostí, získaných v rámci majetkového narovnání.

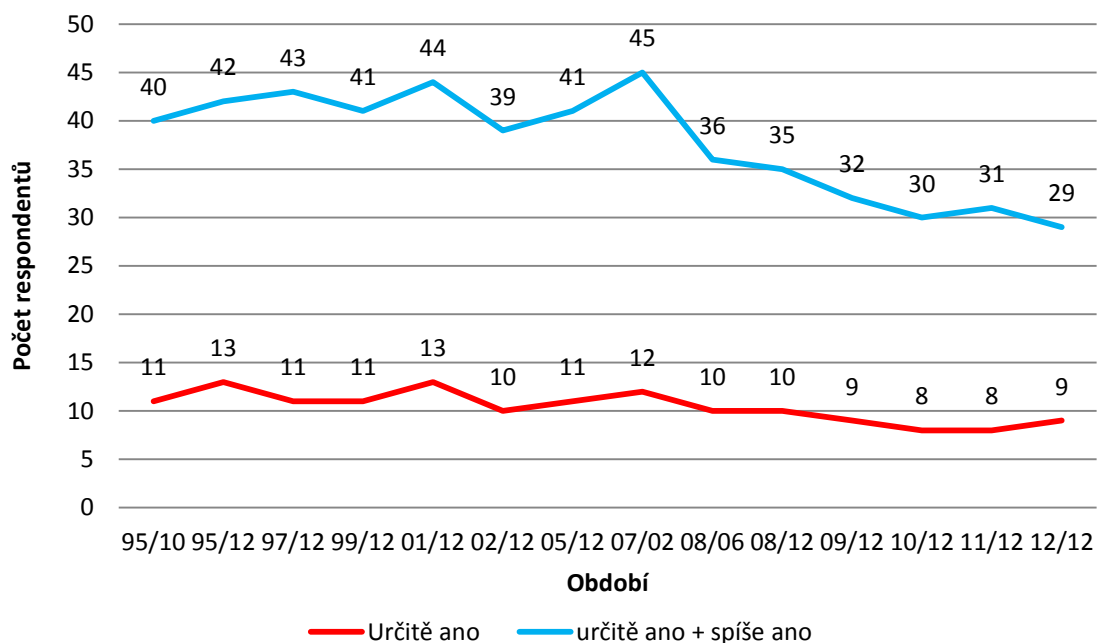
Budou vyřešeny majetkoprávní vztahy s obcemi, které nemohly nakládat s majetkem, jenž byl zatížen tzv. blokačními ustanoveními. Vyjasnění majetkových vztahů umožní obcím s majetkem plnohodnotně nakládat – schvalovat územní plány a žádat o dotace z dotačních programů.

5.5 Majetkové narovnání z pohledu veřejnosti

Proměny názoru veřejnosti na církevní restituce nejlépe ilustruje výzkum agentury STEM z let 1985–2012, jehož výsledky zobrazuje graf 2 na s. 34.

S postupem času, kdy restituce zůstávaly stále nevyřešené, počet respondentů, kteří souhlasili s majetkovým vyrovnáním, klesal. V roce 2009 se však ustálil na stejném počtu.

Graf 2 – Výzkum agentury STEM týkající se názoru veřejnosti na církevní restituce⁵⁵

⁵⁵ Zdroj: STEM, *Trendy 1995–2012*, [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: http://www.parlamentnilisty.cz/profily-sprava/user-data/06B091AE/file/40197-STEM_c%C3%ADrkve_u%C5%BEite%C4%8Dnost_majetek_1212.pdf

6 Financování církví a náboženských společností

6.1 Historický pohled

Financování církví z historického hlediska v českých zemích probíhalo tradičně: z výnosů vlastního církevního majetku, z náhrady za sekularizovaný církevní majetek, z výnosů náboženských matic, ze státních a obecních dotací a subvencí a z příspěvků a darů členů a příznivců církví.

6.1.1 Výnos z vlastního majetku

Církev, zejména katolická, svoji činnost v minulosti zajišťovala především z kapitálového vkladu předků. Jednalo se o majetek členů církve z řad šlechty a měšťanstva, který převedli nebo darovali církvi.⁵⁶

Evangelické církve, především církevní sbory, si pořizovaly činžovní domy a z výnosu nájemného byly hrazeny kultovní náklady sboru, investice na kostely a modlitebny.⁵⁷

6.1.2 Z náhrady za sekularizovaný církevní majetek

Dalším zdrojem příjmů církví, zejména katolické, byla náhrada za odcizený majetek. Příkladem je solní daň – *cassa salis*.⁵⁸ Jednalo se o dohodu z roku 1630 mezi papežem Urbanem VIII. a císařem Ferdinandem II., v níž se císař zavázal, že odvede 15 krejcarů z každé dovezené bečky soli do Čech ve prospěch církve, a církev na oplátku nebude žádat restituci předhusitských majetků.⁵⁹

6.1.3 Výnos z náboženských matic

Jednalo se o zdroj financování ze zemských náboženských fondů. Ty vznikly vyvlastněním majetku církve, především zrušených klášterů za vlády císaře Josefa II., za kterého byl zřízen zemský náboženský fond.⁶⁰

⁵⁶ Srov. TRETERA, J. R., *Stát a církve v české republice*, s. 120-121.

⁵⁷ Srov. tamtéž.

⁵⁸ Srov. tamtéž.

⁵⁹ Srov. KALNÝ, M. *Církevní majetek a restituce*. [online]. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/studie-oi-c-7-cirkevni-majetek-a-restituce/>

⁶⁰ Srov. tamtéž.

6.1.4 Kongruové a dotační příspěvky od státu

Kongrua je institut dorovnání příjmů kněží. Byla vyplácena z majetku zemských náboženských fondů.

V zákoně č. 47/1885 ř. z. je postup poskytování kongruí popsán v § 1 následovně: „Katolickým duchovním správcům samostatným a pomocným kněžím systemisovaným doplní se nejnižší příjem jich stavu přiměřený (kongrua) z fondů náboženských, respektive z dotace ode státu těm fondům propůjčené, pokudž kongrua tato není uhrazena ze příjmů s duchovním úřadem spojených.“⁶¹

Kongrua byla vyplácena tzv. kongruovým církvím, ke kterým patřila církev katolická a později také pravoslavná církev. Evangelickým církvím pak stát vyplácel dotaci.⁶²

Tento systém vyplácených podpor na kongruu a dotací byl zrušen zákonem č. 219/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví státem. S účinností od 1. 11. 1949 bylo duchovním pracujícím v duchovní správě propláceno služné. Služné nahrazovalo jak kongruu a dotace, tak i výnosy zabavených církevních pozemků, které sloužily k výživě duchovenstva a k úhradě financování věcných nákladů.⁶³

6.1.5 Příspěvky a dary členů a příznivců církví

Sbírky a dary poskytované členy církví byly a jsou i v současnosti významným zdrojem příjmů všech církví. Větší tradici mají nekatolické církve, protože jejich podíl příspěvků členů církve byl větší, a mají tedy k finanční samostatnosti blíže, než církev Katolická.⁶⁴

---

⁶¹ Zákon č. 47/1885 ř. z., kterýmž vydávají se prozatímní ustanovení o dotaci duchovenstva v katolické správě duchovní I. kongruový zákon (též provisorní kongruový zákon).

⁶² srov. TRETERA, J. R., *Stát a církve v české republice*, s. 124.

⁶³ Srov. tamtéž.

⁶⁴ Srov. tamtéž.

6.2 Financování v současnosti

6.2.1 Obecné možnosti financování církví a náboženských společností

Příjmy církví a náboženských společností podle § 27 odstavce 4 zákona č. 3/2002 Sb. tvoří zejména:

- příspěvky fyzických a právnických osob,
- příjmy z prodeje a z pronájmu movitého, nemovitého a nehmotného majetku církví a náboženských společností,
- úroky z vkladů,
- dary a dědictví,
- sbírky a příspěvky z části výtěžků podle zvláštního zákona,
- půjčky a úvěry,
- příjmy z podnikání nebo z jiné výdělečné činnosti,
- dotace.

Dalším zdrojem, ze kterého mohou církve a náboženské společnosti čerpat při financování oblasti školství, sociální a zdravotní péče, charitativní sféry a opravy kulturních památek, jsou veřejné rozpočty. Církve a náboženské společnosti mají stejné možnosti financování, jako kterékoliv jiné fyzické a právnické osoby.

Školství

Církevní školy jsou financovány stejně jako veřejné školy zřizované obcemi a kraji. Některé výdaje pak doplácí sama církve.

Charita, sociální a zdravotní péče

Pro tuto oblast čerpají církve finanční prostředky jak z Ministerstva práce a sociálních věcí, tak z Ministerstva zdravotnictví.

Kulturní památky

K opravě a údržbě svých kulturních památek mohou církve využít finanční prostředky z různých programů odboru památkové péče.

Granty

Církve a náboženské společnosti také mohou zažádat na své kulturní a náboženské aktivity o grant z fondů, které spravuje Ministerstvo kultury.

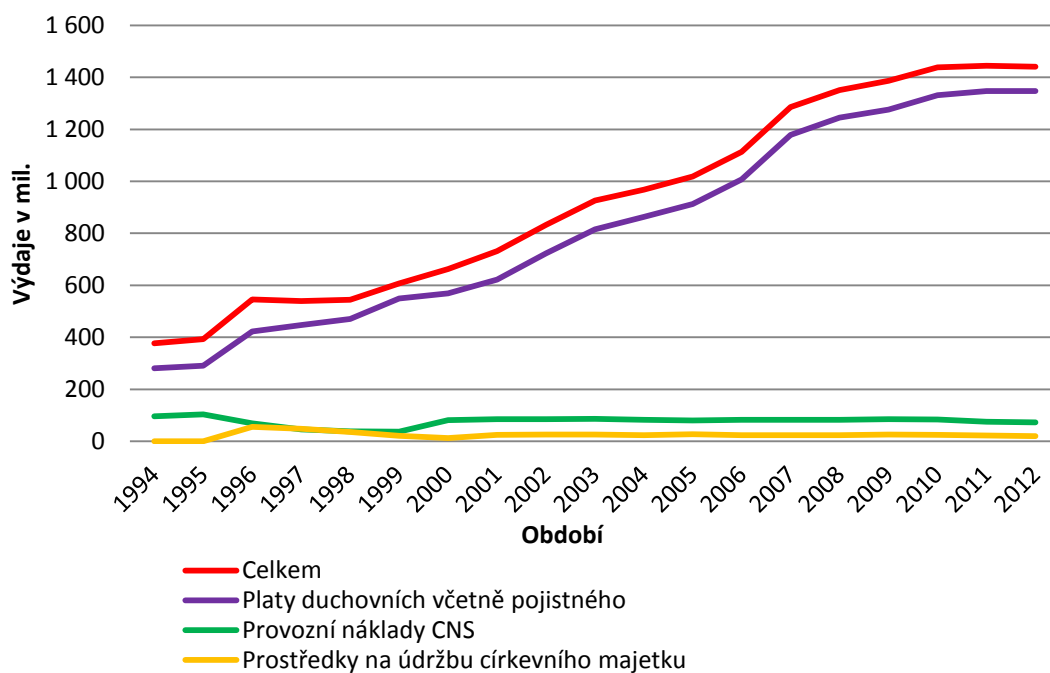
6.2.2 Financování církví a náboženských společností bez majetkového narovnání

Do roku 2012 probíhalo financování církví a náboženských společností podle zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů. Církvím s oprávněním k výkonu zvláštních práv podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 3/2002 Sb. stát poskytoval úhradu osobních požitků duchovních, působících jako zaměstnanci církví a náboženských společností. Výše úhrady stanovoval státní rozpočet, schvalovaný Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. V roce 2012 bylo takto financováno následujících 17 církví a náboženských společností:

1. Apoštolská církev
2. Bratrská jednota baptistů
3. Církev adventistů sedmého dne
4. Církev bratrská
5. Církev československá husitská
6. Církev řeckokatolická
7. Církev římskokatolická
8. Českobratrská církev evangelická
9. Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
10. Evangelická církev metodistická
11. Federace židovských obcí v České republice
12. Jednota bratrská
13. Luterská evangelická církev a.v. v České republice
14. Náboženská společnost českých unitářů
15. Pravoslavná církev v českých zemích
16. Slezská církev evangelická augsburského vyznání
17. Starokatolická církev v ČR

Na grafu č. 3 pak můžeme vidět výdaje ze státního rozpočtu, které jsou poskytovány církvím a náboženským společnostem od roku 1994 do roku 2012. Výdaje neustále rostou. Co se skrývá za růstem nákladů? A jaká částka by církvím a náboženským společnostem mohla být vyplácena při zachování tohoto modelu financování státem za 50 let? Na tyto otázky se pokusím nyní odpovědět.

Graf 3 - Souhrnný přehled financování CNS ze státního rozpočtu v letech 1994–2012⁶⁵

Do roku 1999 byly výdaje státního rozpočtu rozděleny do následujících kategorií:

- platy duchovních a administrativy včetně pojistného,
- prostředky na věcné náklady církví a náboženských společností,
- církevní kulturní památky.

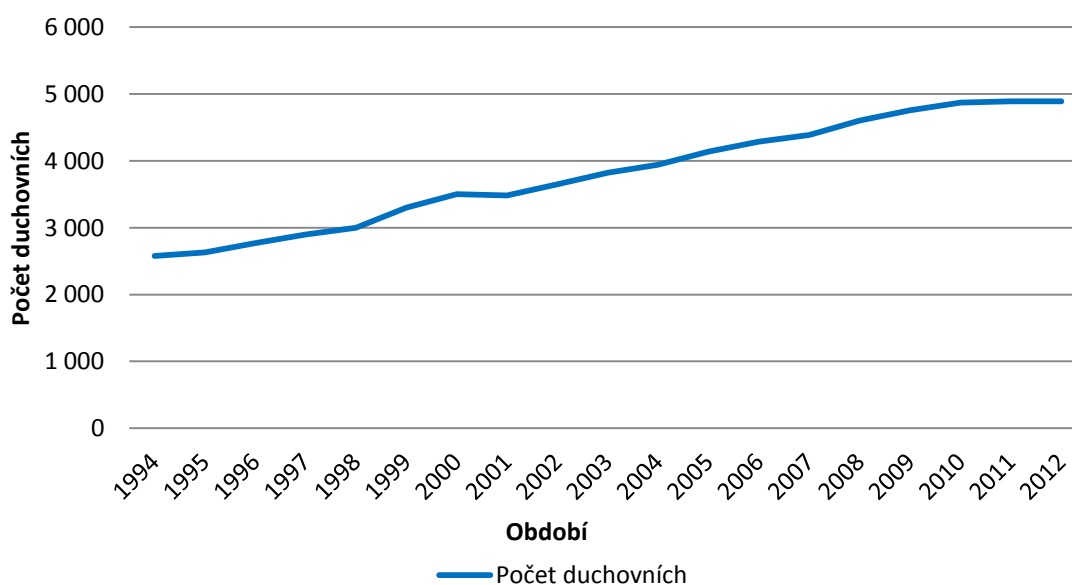
Od r. 2000 byly výdaje státního rozpočtu členěny na:

- platy duchovních vč. pojistného,
- provozní náklady CNS, které zahrnovaly i platy církevní administrativy,
- prostředky na údržbu církevního majetku.

⁶⁵ Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Církev a náboženské společnosti*. [online]. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirkev-a-nabozenske-spolecnosti/financovani-cirkvi/pocty-duchovnich-a-vyse-poskytnutych-financnich-prostredku-1050/> (vlastní zpracování)

Podíváme-li se na graf č. 3 na s. 39, pozorujeme, že největší položkou výdajů z finanční částky poskytované církvím a náboženským společnostem ze státního rozpočtu jsou platy duchovních včetně pojistného. Kritériem při rozdělování finančních prostředků na platy duchovních, kterých, jak můžeme vidět na grafu č. 4, stále přibývá, byl do roku 2010 počet duchovních jednotlivých církví a náboženských společností. Dne 12. ledna 2011 byla však podepsána Deklarace shody o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem v letech 2011–2014, která zmrazila platy duchovních včetně pojistného na částce 1,348 miliardy Kč, zatímco provozní náklady CNS a prostředky na údržbu církevního majetku se od roku 2000 drží přibližně na stejné hladině.

Graf 4 – Počet duchovních evidovaných MKČR v letech 1994–2012⁶⁶

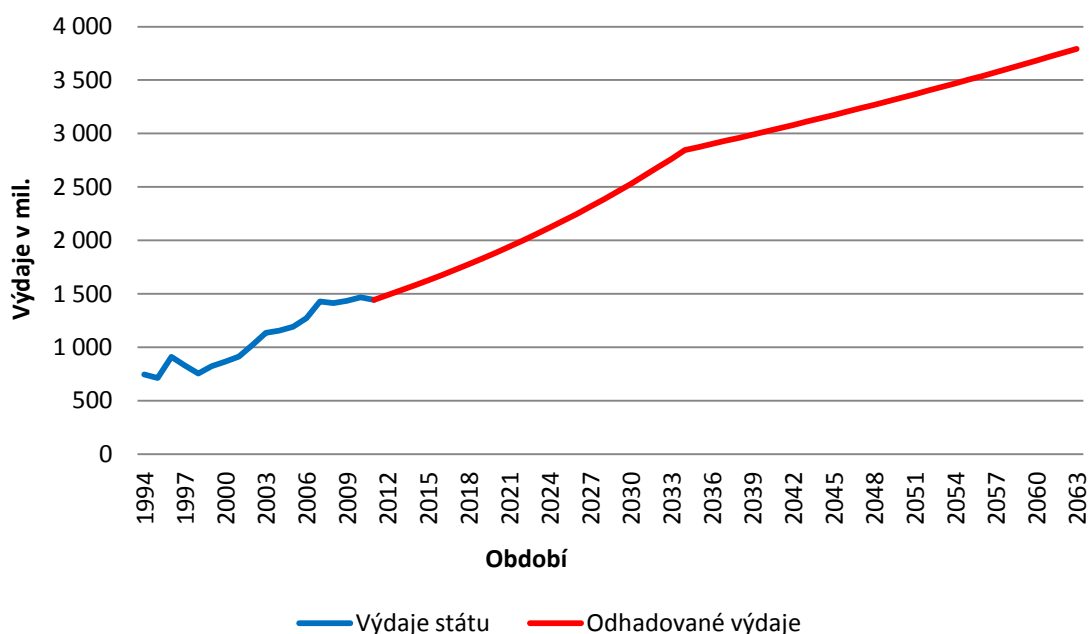
⁶⁶ Zdroj: Ministerstvo kultury ČR. *Círky a náboženské společnosti*. [online]. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirky-a-nabozenske-spolecnosti/financovani-cirky/pocty-duchovnich-a-vyse-poskytnutych-financnich-prostredku-1050/>

Nyní se podíváme na modelovou situaci, jak by mohlo vypadat financování církví a náboženských společností v horizontu 50 let podle modelu ze zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.

Jak můžeme názorně vidět na grafu č. 5, kvalifikovaný odhad pana docenta Jiřího Schwarze předpokládá růst výdajů. Pro státní rozpočet by to znamenalo nemalou finanční částku.⁶⁷

Graf 5 – Skutečné a odhadované výdaje státu na církev na příštích 50 let v modu status quo (v miliónech Kč, v cenách r. 2011)⁶⁸

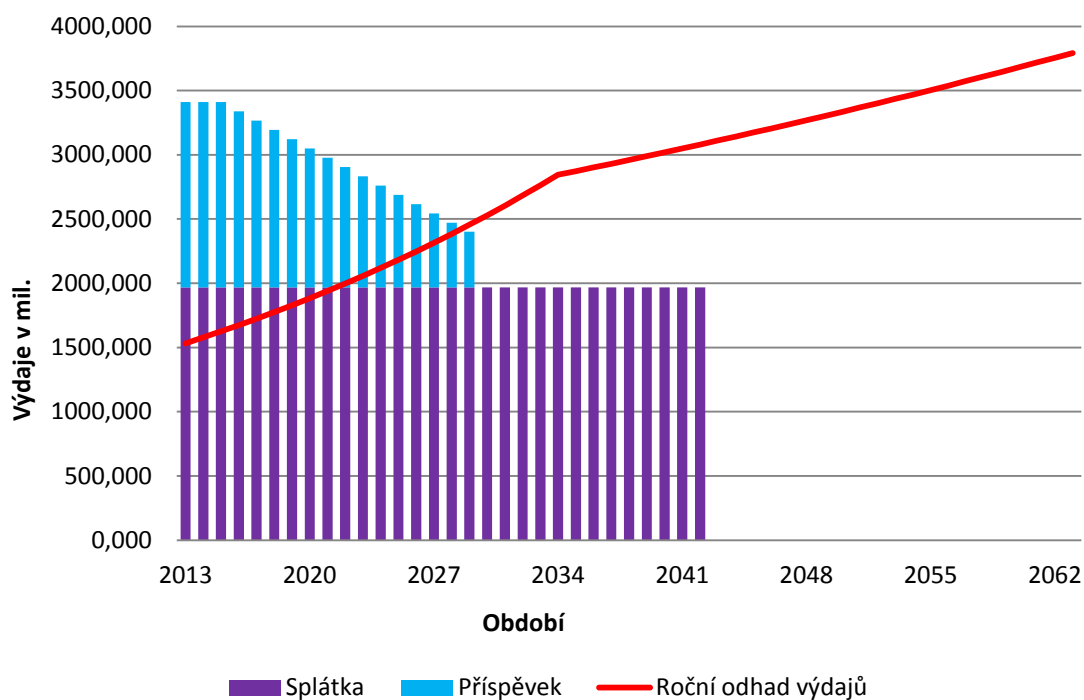

⁶⁷ Srov. SCHWARZ, J., *Církevní narovnání, krok k rozvoji územních celků?*, <http://keke.vse.cz/wp-content/uploads/2011/07/13.-t%C3%BDden-_cirkev.-narovnani.pptx>.

⁶⁸ Tamtéž.

Na následujícím grafu č. 6 můžeme vidět zajímavé srovnání výdajů bez provedeného vyrovnání a s provedeným vyrovnáním v horizontu 50 let. V grafu je zobrazena splátka finanční náhrady za nevrácený majetek vyplacená ve 30 letech a příspěvek přechodného období, který se od 4. roku snižuje o 5 % předchozího roku. Naproti tomu jsou roční výdaje státu bez provedeného majetkového vyrovnání.

Graf 6 – Srovnání odhadů výdajů bez narovnění a s narovněním na příštích 50 let
(v miliónech Kč, cenách r. 2011)⁶⁹

⁶⁹ SCHWARZ, J., *Církevní narovnění, krok k rozvoji územních celků?*, <http://keke.vse.cz/wp-content/uploads/2011/07/13.-t%C3%BDden-_cirkev.-narovnani.pptx>.

6.2.3 Financování v budoucnu

K úplné odluce církve od státu dojde v roce 2043, kdy dostanou poslední finanční náhradu.

Pro církve to je výzva, jak s navráceným majetkem naloží, zda dokážou využít potenciál a efektivně jej využít. Podobně je to s inkasovanou finanční náhradou: peníze by bylo vhodné investovat. Římskokatolická církev už zahájila jednání s ČSOB bankou o možném vložení peněz do investičních fondů, jak uvedl tiskový mluvčí Tomáš Holub.⁷⁰

Římskokatolická církev peníze přerozděluje do jednotlivých diecézí a ty budou rozhodovat o případných investicích. Ostatním církvím a náboženským společnostem jsou peníze zasílány na jejich ústředí.

---

⁷⁰ Srov. KREČ, L. *Katolická církev spustí investiční fond*. Hospodářské Noviny. 11. 2013, s. 1-3.

Závěr

V České republice v současné době působí 36 registrovaných církví a náboženských společností. Vztahy mezi státem a církvemi upravuje legislativa, kterou nazýváme „konfesní právo“. Prameny tohoto práva, které se týká svobody náboženského vyznání, vycházejí z ústavního pořádku České republiky, a to zejména z Listiny základních práv a svobod a dále z vlastního, konfesněprávní zákonodárství, které je tvořeno dvěma zákony, a to zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, a zákonem č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Církev a náboženské společnosti jsou součástí veřejného života celé společnosti v naší republice, ať si to občané uvědomují nebo neuvědomují. Církev nejsou jen pro věřící. Je pravda, že když se řekne církev nebo kostel, mnozí si vybaví jen kultovní obřady. Je pravda, že počet věřících hlásících se k církvi nebo náboženské společnosti klesá, ale role církví je nezastupitelná. Podíváme-li se blíže na oblasti, ve kterých působí, pak jsou to hlavně sociální služby nejrůznějšího charakteru a zdravotní služby, kde se specializuje hlavně na hospicovou péči, která je na vysoké úrovni. Církev jsou zřizovateli celkem 140 škol a školských zařízení. Jejich charitativní činnost pomáhá potřebným a sociálním skupinám na okraji společnosti. Poskytují duchovní službu v armádě, věznicích i nemocnicích.

Aby církev mohly provozovat své kultovní obřady, ale i činit dobro prostřednictvím zmíněných oblastí, potřebují zdroje pro jejich financování. K tomu v minulosti sloužil majetek církví, který prošel následujícím historickým vývojem, v raném středověku se uplatňovala zásada podle germánského práva, že budova patří majiteli pozemku. Od 13. století se uplatňovalo tzv. patronátní právo a od roku 1222 se církev objevuje v zemských deskách jako vlastníky svých nemovitostí. Za Karla IV. církev bohatla, což se projevilo v hojně stavební činnosti. Během husitských válek bylo vypleněno 170 klášterů a několik set kostelů. Po vítězství Habsburků na Bílé hoře si církev nárokovala zabavený majetek za husitských válek, ale Ferdinand II. její požadavek zamítl. Od počátku 18. století došlo k výraznému omezení majetkových poměrů. Císař Josef II. majetek ze zrušených klášterů převedl do zemských náboženských fondů, ze kterých byly financovány potřeby církve. V roce 1919 zasáhla církev první pozemková reforma, která snížila pozemkový fond o 16 % církevní půdy. Následovala nacistická okupace

a restrikce zaměřené hlavně proti Židům. Po válce, kdy se k moci na dlouhých 40 let dostala komunistická ideologie, začalo tvrdé pronásledování církví. Po zabavení majetku jim zůstaly jen fary, kostely a zahrady do 1 ha, a církve tak byly zbaveny své ekonomické základny. Stát přijal zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, kterým si vynutil dozor nad církvemi.

Po pádu totalitního režimu stát odčinil nejkřiklavější křivdu, která byla spáchána proti řeholním řádům a kongregacím. První krok k částečnému narovnání stát provedl v roce 1990 a 1991, kdy dvěma výčtovými zákony č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, a novelou zákona č. 338/1991 Sb., vrátil církvi v Čechách 170 klášterů a klášterních objektů. V roce 2000 se stát vypořádal s Federací židovských obcí v ČR zákonem č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem. tento zákon jim přiznal bezúplatný převod majetku.

K úplnému vyrovnání státu s církvemi došlo až po dlouhých 22 letech přijetím zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Stát počítá s vrácením nemovitého majetku ve výši 79 miliard korun a 59 miliard korun v podobě finanční náhrady, kterou církvím vyplatí ve 30 po sobě jdoucích splátkách. Zároveň počítá s tzv. přechodným obdobím v délce 17 let, ve kterém bude církvím vyplácen příspěvek na podporu činnosti. Výše ročního příspěvku v letech 2013–2015 je 1,44 miliardy korun a každý další rok se tato částka sníží o 5 %. Z provedené analýzy nastudovaných zdrojů jsem došel k závěru, že majetkové vyrovnání je pro církve zásadní krok k získání materiální nezávislosti na státu. Církvím se tak vrátí část jejich původního majetku, který budou udržovat a hospodařit s ním lépe než dosavadní správce. O vlastní majetek se majitel vždy stará lépe než o cizí. Pro stát to znamená, že od roku 2043 nebude státní rozpočet zatížen položkou na financování církví. Překážkou v nakládání s nemovitým majetkem ve vlastnictví měst a obcí byly tzv. blokační paragrafy, které města a obce omezovaly v územním plánování, nebo možnost čerpat dotace na své projekty, protože nebyly vyřešeny majetkové vztahy.

Podle mého názoru je majetkové vyrovnání státu s církvemi dobrým krokem ke zlepšení konfesněprávních vztahů. Nedivím se některým občanům, že nesouhlasí s financováním církví ze státního rozpočtu, když věřících je v českém státě menšina. Na druhou stranu musím zmínit, že činnost církve se odráží do veřejného života všech občanů, ať jsou věřící nebo nejsou věřící. Já osobně s majetkovým vyrovnáním souhlasím a jsem jeho zastáncem. Církvím majetky patřily a byly jí nespravedlivě odňaty. Co bylo ukradeno, má být navraceno. Škoda jen, že k majetkovému vyrovnání dochází po 22 letech, které byly zbytečně dlouhou dobou nejistoty a které znamenaly napjaté vztahy mezi státem a církvemi.

V poslední části bakalářské práce jsem se věnoval zdrojům financování církví a náboženských společností. Pro stát by do budoucna neřešení financování církví podle zákona č. 219/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví státem, znamenalo velké zatížení. Pro dotčené církve, které měly právo být takto financovány, by to znamenalo materiální závislost. Církve si budou muset v budoucnu nalézt zdroje, které pokryjí současný státní příspěvek ve výši 1,5 miliardy korun. K tomu jim může sloužit vrácený majetek i finanční náhrada.

Vyřešením majetkoprávních vztahů státu s církvemi je pro budoucí generace dobrá zpráva. Pro stát bude přínosem budoucí snížení výdajů ze státního rozpočtu. Dále se dá předpokládat příjem do státní kasy v podobě vybraných daní z nemovitostí a investiční činnosti církve. Pro církve bude přínosem získání materiální nezávislosti na státu. To ovšem může přinášet jisté riziko. Podaří se církvím zajistit dostatek finančních prostředků pro svou činnost? Na tuto otázku odpoví čas. Jsem přesvědčen, že se to církvím podaří.

Věřím, že jsem svou bakalářskou prací přispěl čtenáři k zorientování se v dané problematice.

Anotace

Příjmení a jméno autora:	Horáček Jan
Instituce:	Moravská vysoká škola Olomouc
Název práce v českém jazyce:	Financování církví
Název práce v anglickém jazyce:	Financing of Churches
Vedoucí práce:	doc. Ing. Richard Pospíšil, Ph.D.
Počet stran:	52
Počet příloh:	-
Rok obhajoby:	2014

Klíčová slova v českém jazyce:

Církev, náboženská společnost, financování, majetkové vyrovnání

Klíčová slova v anglickém jazyce:

Church, religious society, finance, property settlement

Bakalářská práce se zabývá tématem financování církví a náboženských společností v České republice. Shrnuje majetkoprávní vztahy státu a církví z historického hlediska až po současnost. Věnuje se historickým i současným zdrojům financování církví a náboženských společností. A také popisuje současný stav majetkoprávního vyrovnání státu s církvemi a náboženskými společnostmi.

Bachelor's thesis examines the topic of financing of churches and religious societies in the Czech Republic. It summarizes property and legal relations of the state and churches from the historical perspective as well as the present state. The paper explains past and present sources of financing of churches and religious societies. It also describes the current state of the property settlement between state and churches and religious societies.

Literatura a prameny

BENDOVIÁ, Pavla. *Financování církví a náboženských společností v České republice. Náboženství a veřejná moc v zemích Evropské unie: sborník textů z konference = Religion and public authority in European Union Countries : conference proceedings.* Jakub Kříž (ed.). Praha: Ministerstvo kultury České republiky (Ministry of Culture of the Czech Republic), 2009, s. 117-125. ISBN 9978-80-863-1086-8.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového Zákona: včetně deuterokanonických knih: český ekumenický překlad. 6., přeprac. vyd., 4. vyd. v České biblické společnosti. Praha: Česká biblická společnost, 1995. 1007, 294 s. ISBN 80-858-1008-5. *Evangelium podle Marka*, s. 59.

KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech: komentář.* Vydání první. Praha: C.H. Beck, 2011, 366 s. ISBN 978-807-4003-622.

LAMPARTER, Michal. *6. ročník konference Církev a stát.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, 49 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 254. ISBN 80-210-2769-X.

TRETERA, Jiří, Rajmund. *Stát a církev v České republice.* Vyd. 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2002, 156 s. Právo (Kostelní Vydří (Czech Republic)). ISBN 80-719-2707-4.

VALEŠ, Václav. *Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989.* Vyd 1. Brno: Moravsko-slezská křesťanská akademie, 2009, 101 s. ISBN 978-80-904075-1-0.

ŠVEC, Pavel, *Restituce vážnou, úřady nestíhají pátrat.* Mladá fronta Dnes. Praha: MAFRA, a. s. ISSN1210-1168. 2. 6. 2014, s. 1.

KREČ, Luboš. *Katolická církev spustí investiční fond.* Hospodářské Noviny. Praha: Economia, a.s., IHNED ISSN 1213 – 7693. 19. 11. 2013, s. 1-3.

Legislativa

Zákon č. 47/1885 ř. z., kterýmž vydávají se prozatímní ustanovení o dotaci duchovenstva v katolické správě duchovní I. kongruový zákon (též provisorní kongruový zákon).

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech).

Zákon č. 428/12 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi).

Zákon č. 120/1976 Sb., o mezinárodním paktu o občanských a politických právech.

Zákon č. 209 1992 Sb., o ochraně práv a základních svobod.

Zákon č. 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte.

Internet:

KALNÝ, M. *Církevní majetek a restituce*. [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/studie-oi-c-7-cirkevni-majetek-a-restituce/>

Ministerstvo kultury ČR. *Círky a náboženské společnosti: Data registrace církví a náboženských společností a svazů církví a náboženských společností* [online]. [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirky-a-nabozenske-spolecnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirky-a-nabozenskych-spolecnosti-a-svazu-cirky-a-nabozenskych-spolecnosti-11263/>

Český statistický úřad. *Sčítání lidu, domů a bytů. Obyvatelstvo podle náboženské víry*. [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/82002D3491/\\$File/1702201401.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/82002D3491/$File/1702201401.pdf)

Armáda České republiky. *Duchovní služba v AČR*. [online]. [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/duchovni-sluzba-v-acr-64633/>

Vězeňská služba České republiky. *Duchovní služba*. [online]. [cit. 2014-05-27]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/duchovni-sluzba-1287/zakladni-informace/english-summary-prison-pastoral-care-6573>

Česká biskupská konference. *Podpis dohody o duchovní službě*. [online]. [cit. 2014-05-27]. <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/podpis-dohody-o-duchovni-sluzbe-ve-vezenstvi/>

Ministerstvo kultury ČR. *Církev a náboženské společnosti. Majetkové narovnání s církvemi náboženskými společnostmi*. [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirkev-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/vlastnicke-pravo-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-123127/>

Státní pozemkový fond. *Církevní restituce. Informace o podaných výzvách a dohodách*. [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://www.pfcr.cz/spucr/page.aspx?KategorieID=10901>

Lesy České republiky. *Aktuální informace o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi*. [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://www.lesy.cz/o-nas/aktuality/Stranky/aktualni-informace-o-majetkovem-vyrovnani-s-cirkvemi-a-nabozenskymi-spolecnostmi.aspx>

Bratrská jednota Baptistů. [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://www.bjb.cz/novinky/ze-zivota-bjb/575-2013-05-13-16-34-41>

SCHWARZ, Jiří. *Církevní narovnání, krok k rozvoji územních celků?* [online]. 17. duben 2012 [cit. 2014-06-24]. Dostupné na WWW: <http://keke.vse.cz/wp-content/uploads/2011/07/13.-t%C3%BDden-_cirkev.-narovnani.pptx>

Seznam grafů

Graf 1 Procentuální rozdělení finanční náhrady jednotlivým CNS.....	31
Graf 2 – Výzkum agentury STEM týkající se názoru veřejnosti na církevní restituce...34	
Graf 3 - Souhrnný přehled financování CNS ze státního rozpočtu v letech 1994–2012.....	39
Graf 4 – Počet duchovních evidovaných MKČR v letech 1994–2012.....	40
Graf 5 – Skutečné odhadované výdaje státu na církve na příštích 50 let v modu status quo (v miliónech Kč, v cenách r. 2011)	41
Graf 6 – Srovnání odhadů výdajů bez narovnání a s narovnáním na příštích 50 let (v miliónech Kč, cenách r 2011).....	42

Seznam tabulek

Tab. 1 – Přehled registrovaných církví a náboženských společností.....	14
Tab. 2 – Přehled počtu věřících hlásících se k jednotlivým CNS.....	16
Tab. 3 – Přehled vrácených klášterů a klášterních objektů.....	27
Tab. 4 – Přehled výše finančních náhrad jednotlivým CNS.....	30
Tab. 5 – Příspěvek na financování církví v letech 2013–2029.....	32